

На захід від районного центра міста Дубно, на лівому березі річки Ікви розкинулось село Берег. Назва села в минулому і тепер не змінювалася. Колись і зараз населений пункт відноситься до категорії села. Дане село являється центром сільської ради.

Збереглися деякі історичні дані про виникнення села Берег. Так у книзі Н. І. Теодоровича є про село Берег такі дані: "Село Берег. Упоминається в акте от 1545 года в описи Кременецкого замка. В числе городень которого упоминается подле Городни Лосятинського, городня П. Денисковича и А. Куневського с именей их Берега и Вербой.

Еще оно упоминается в акте от 17 апреля 1561 года в донесении вижа от аручении королевским дворенином пану О.Козинскому децкованого листа, котормьм последний призывается королевскому суду по жалобе на него пана П. Денисковича о наезде и грабеже имущества в селах Столбце и Берега".

Під час визвольної війни українського народу з шляхетською Польщею 1648-1654 рр під проводом Б. Хмельницького в боях під Берестечком приймали участь Кримські татари. Татари зрадивши Хмельницького, з-під Берестечка повернулись назад. Проходячи по селах України і через село Волицю, яке знаходилося біля с. Берег, татари спалили його. Багато жителів забрали в полон. Ті жителі, що втекли від татарів, переховувались у лісах на території теперішнього с. Тур'я. Втікачі оселилися в урочищі Тур'янка, звідти й виникло сьгоднішнє село Тур'я.

Існують перекази, що ліси і болота - сінокоси належали пані Граїні, пізніше Туркевичу. Поляки збудували католицьку церкву і примушували приймати католицьку віру. Потім ці володіння знаходилися в руках генерала Козлова 1891 р., який продовжував продаж землі. Земля часто лежала облогом (не засіяна), бо були великі податки. Врожаї збирали малі. Селяни ходили грязно, в одязі із свого виробу. Дуже багато було податків, а саме: а) земельних, б) державних, в) мирських.

Бувало що господар не міг заплатити 35 коп. мирського податку і в нього забирали корову і останню подушку.

Побудували це село на березі річки Ікви. Ти, я думаю, сам знаєш, що то за річка така. Як і кожне село, мало й наше свого хазяїна. Не знаю, яким ще ремеслом займалися, але наш хазяїн завідував тоді тютюновими сушками. Открив він спеціальну кантору, де збирали і сушили тютюн. Навіть ото спомнив, як нашого пана звали. Його фамілія була Радзилінський. Тож наш люд займався не тільки землею, бо земля в нас була родюча. Пан не тільки ростив гарний тютюн, а різні картоплі та зернисті злаки тоже. Земля наша була багата, бо завжди не пересихала. Постійно Іква тримала воду в ґрунті. А ото, як на березі, в нас кажуть, колись пасовиська були. Худоба голодна до клуні ніколи не йшла. А назвали село Берегом, бо стоїть воно на березі річки Ікви, да й все.

Каханець Микала Андрійович, 1948 р. н., житель села Берег.

Колишні жителі села Берег та прилеглих до нього хуторів в ХІХ ст. являлися залежними зелянами польського пана Радзимінського. Селяни відбували повинності шляхом відробітків та зобов'язані були давати панові великий оброк.

Життя селян було важким, працювали вони на панських землях від сходу до заходу сонця. Пани самі судили і чинили над ними розправу.

Один із виступів селян добре зберігся у пам'яті старожилів села. В 1908р. пан Радзимінський хотів виділити частину своєї землі (пасовище), яка входила в громадський масив. Це було не вигідно селянам, що й послужило причиною до заворушення селян. Пан вимушений звернутися до стражників, при допомозі яких виступ було придушено. Кілька десятків чоловік було заарештовано і посаджено у в'язницю.

В кінці ХІХ ст. Було відкрито першу школу в селі Берег. Вчив один вчитель. Великий вплив на учнів мала церква. Два рази на тиждень сільський священик мав уроки релігії в школі.

Навчалоя в школі 30-40% дітей куркулів. Закінчуючи школу вони слабо читали й писали, але добре знали зазубрені догми християнської релігії.

В період першої світової війни на території села Берег проходив російсько-австрійський фронт. Так, у селі Берег, тобто на лівому березі річки Ікви, стояли австрійські війська, а на правому березі російські. Ще й зараз можна бачити залишки бетонних укріплень, що будували австрійці понад річкою Ікрою. Ці позиції обох сторін, на даній території були більше року. Літом 1916 року відбувся прорив російських військ на західному фронті.

В центрі цього прориву знаходилоя територія нашої сільської ради. В цьому прориві брав участь солдат царської армії - житель села Берег Коханець Володимир Дмитрович. Більшість жителів було евакуйовано в тил. Село зазнало великих втрат. З усіх будівель залишилось лише дві хати.

В 1919-1920 рр. на нашій території перебували війська білополяків. Визволяючи землі Західної України, війська Червоної Армії перебували в селі Берег. Так, влітку 1920 року частини першої кінної Армії Будьонного стояли в дворі жителя села Берег Герасимчука Сергія Даниловича.

Згодом село Берег попадає під владу панської Польщі. За панування панської Польщі становище селян ще більш погіршилось. Поляки заставляли населення приймати католицьку віру. Українцю не можна було купити землю, якщо не прийме католицької віри; не можна було вступити до вищих навчальних закладів. А якщо це вдалоя, то після закінчення навчального закладу він не міг дістати роботу, так, як він не був католиком.

Податки для населення стали ще більшими. Від трьох до п'яти злотих потрібно було заплатити за прийом до лікаря. За тиждень лікування потрібно було й корову продати. На селі не було ніяких медичних закладів. Часто виникали такі хвороби як тиф, дизентерія. Ні було в селі ні клубу ні бібліотеки. Книги були дорогі, а на українській мові в багато раз дорожчі за польські. Крім пана ніхто не випускав газет і журналів.

Окремі жителі села Березька були членами КПЗУ. Вони підпільно розповсюджували газету „Земля і воля". Після розкриття їх участі у підпільній роботі, вони були страчені польською поліцією.

З перших днів свого існування Березька сільська рада почала проводити в життя декрет про землю. Поміж безземельними і малоземельними селянами була розподілена вся панська земля, тобто пана Радзимінського, який утік разом з поляками, тяглова сила, сільськогосподарський інвентар. Панський палац було перетворено в громадський клуб. Значно було зменшено землекористування церкви. Активістами в цих справах були: Рабуш Юхим Ісакович, Мельничук Семен Федорович, Панчук Трохим Андрійович.

В жовтні 1939 року відкрито початкову школу в селі Березька. Також були організовані вечірні школи сільської молоді, яка не мала змоги закінчити чотири класи за Польщі. В цей же час були організовані групи по ліквідації неписьменності. За короткий час сотні неграмотних людей навчилися читати і писати.

В 1940 році велась робота по організації колгоспу в селі Березька, але довести цю справу до кінця перешкодили німецькі фашисти, які розпочали війну проти нашої Радянської країни. За період тимчасової німецької окупації, жителі села зазнали великих втрат і страждань.

Окупанти примушували населення віддавати все зерно, забирали худобу, десятки людей було вигнано у Німеччину на каторжні роботи, а саме: Панчук Наталія, Братасюк Віра, Зінчук Тимофій і багато інших.

Під час одного грабіжницького наскоку літом 1943 року було спалено 19 хат, 12 чоловік було зловлено і вивезено в Німеччину.

Територія нашої сільської Ради була визволена від гітлерівців в кінці березня 1944 року.

У 1974 році був споруджений у центрі села пам'ятник „Слава героїв безсмертна" воїнам-односельчанам полеглим на фронтах Великої Вітчизняної війни. Пам'ятник виготовлений з граніту,

має форму трьохгранної призми. Кожного року 9 травня в День Перемоги біля пам'ятника збираються люди, щоб вшанувати пам'ять загиблим односельчанам у роки Великої Вітчизняної війни.

За станом на перше січня 1963 року в селі Березький нараховувалося 330 дворів з 1180 жителями. З них 536 чоловіків і 644 жінки. Населення за соціальним станом поділяється так: в промисловості працює 20 чоловік, в сільському господарстві 744, на транспорті - 5, торгівлі - 4, в медичних установах - 2, в галузі освіти, науки і культури - 15 чоловік, в адміністративному апараті - 4.

Матеріальне становище селян значно покращується. Селяни передплачують 535 газет, 60 журналів. В 1961 році в селі Березький розпочато будівництво клубу на 500 місць. В 1962 році відкрито відділення зв'язку. Молодь нашої сільської ради бере активну участь в гуртках художньої самодіяльності. Більша частина молоді поєднує працю в колгоспі з навчанням у вечірній школі, технікумах та інститутах.

Духовні святині с. Березький

З поміж пам'яток історії та культури Дубенщини є дуже цікаві надмогильні кам'яні хрести й подпрестольний напівзруйнований пам'ятник в селі Березький.

Ледве-ледве кам'яні плити видніються над землею, нічого про себе не розповідаючи ні написами, ні датами. Час важким тягарем років лягає на них, вкриває мохом сіре каміння, надщерблює, надколює дощами і морозами.

Могил небагато, кладовище невеличке, власне, частинка цього кладовища. Загальну кількість надмогильних кам'яних хрестів встановити поки що не вдалося. Принаймні є 5-6 надмогильних плит прямокутної форми (довжина близько півтора метра, шириною ледь більше півметра). Зроблені вони з каменю - піщаника. Майже на кожній з плит стоять тесані кам'яні хрести.

Цікаво хто ж похований тут? Один ряд поховань абсолютно відрізняється від іншого розміщенням хрестів, на одному вони із західного боку, на другому із східного. Таке розташування хрестів наводить на думку що це залишки церковного цвинтаря. За православними традиціями, на відмінну від мирян, священиків ховали на схід, відповідно так і ставили хрести. І жителі села стверджують, що тут поховані священики та їхні родини. Стиль хрестів дозволяє припустити що ці поховання відносяться до минулих століть.

Недалеко від них за кілька кроків, залишила по собі слід колишня православна церква. Вона нагадує про себе бетонною плитою на місці церковного престолу. Теодорович у своєму описі церков і приходів Волині пише, що у 1816 році тут був побудований Свято-Миколаївський храм, який під час війни у 1914 році був розібраний на військові укріплення.

До речі, у церкві була ікона Святителя Миколая з часточкою мощів і дещо незвична для нас побудова - повернута олтарем на захід.

На бетонній плиті, яка збереглася з тих років є напис, який майже повністю вдалося розшифрувати.

У сучасній транскрипції він звучить так:

"Сей под престольний камень положен при основаній и освященій православноі Берегскоі братскоі Николаевскоі самостоятельной церкви 1863 года декабря 6-го дня при настоятеле оной церкви Иоанне Данжовиче, освящен протоиреем Михайлом Лужицким за царствования императора Александра II". Цей напис висічений обабіч хреста який розміщений у центрі плити.

В 1907 році було закладено вже в іншому місці новий величний храм в честь Кирила і Мефодія. Будував храм інженер з Кременця п. Кулініч, а завершено його було вже аж за часів панської Польщі при допомозі священика Латинського.

За радянських часів цей храм посеред дня 1961 року згорів. Згадують у селі: *"Був ясний погожіиі день, пекло полудневе сонце. Раптом набігла на чисте небо хмарка - вдарив грім. Загорілася*

церква. Дещо тільки з речей вдалося врятувати" Так, в руїнах він і стояв до 1989 року. Тоді прихожани взялися за його відновлення, за розписи в середині і вже в 1990 році його освятили. Територію навколо храму обнесли мурованим каркасом, а в 1997 році тут збудували ще й дзвіницю, на честь 2000 - ліття Різдва Христового.

Школа села Берег

На місці зруйнованої церкви в 1933 році в селі Берег селяни розпочали будівництво сільської школи. Через рік діти багатих селян стали навчатися в початковій школі. До 1950 року школа була початковою, в якій навчалось не більше 30 учнів.

Директором
школи було
назначено
Кошулька
Миколу

Юхимовича. В 1983 році на посаду директора було призначено Дацюк Світлану Харитонівну. Школа була восьмирічною. У 1987 році школа стала девятирічною. До 1999 року директором була Стецюк Марія Свгеніївна, На зміну їй директором стала Пащук Раїса Володимирівна, яка розпочала реконструкцію приміщення дитячого садка для школи.

В 2001 році школу реорганізовано в навчально-виховне об'єднання "ЗНЗ I-II ступенів - ДНЗ". У 2002 році директором стала Хамедюк Надія Степанівна.

З давніх - давен школа є джерелом плекання майбутнього покоління морально здоровим, духовно багатим, патріотами рідної землі..

